

การดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงาน ของทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในคลินิกทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Health Care for Infection Prevention from Dental Practice of Dental Professional Staffs of the Faculty of Dentistry, Chiang Mai University

กนกพรรณ ช่างโสม
หน่วยผ่าตัด วิทยาลัยวิชาและหอผู้ป่วย โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Kanokpan Chaungsom
Anesthesia and Surgical Unit Nurses, Dental Hospital, Faculty of Dentistry, Chiang Mai University

ชม. ทันตสาร 2553; 31(2) : 97-103
CM Dent J 2010; 31(2) : 97-103

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานของทันตบุคลากร กลุ่มตัวอย่างคือทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในคลินิกทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 164 คน ประกอบไปด้วยทันตแพทย์ พยาบาล และผู้ช่วยทันตแพทย์ รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-สิงหาคม 2551 โดยให้ทันตบุคลากรตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงาน ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 152 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.68 ผลการศึกษาพบว่า ทันตบุคลากรไปรับการตรวจสุขภาพประจำปีมากที่สุด คือ

Abstract

The purpose of this study was to survey health care for infection prevention of the dental staffs in the dental clinics of the Faculty of Dentistry, Chiang Mai University. Questionnaires were distributed to 164 dental staffs including dental assistants, nurses, and dentists. The questions were asked about their health care behavior regarding to the infection control in dental clinics. Data were collected during February to August, 2008. One hundred and fifty two (92.68%) staffs were responded. The results showed that the annual physical examination that

Corresponding Author:

กนกพรรณ ช่างโสม
หน่วยผ่าตัด วิทยาลัยวิชาและหอผู้ป่วย โรงพยาบาลทันตกรรม
คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50202

Kanokpan Chaungsom

Anesthesia and Surgical Unit Nurses, Dental Hospital,
Faculty of Dentistry, Chiang Mai University,
Chiang Mai 50202
E-Mail: kanokpan@chiangmai.ac.th

การตรวจเลือด (ร้อยละ 84.2) การตรวจร่างกายทั่วไป (ร้อยละ 75.0) ทันตบุคลากรเคยได้รับอุบัติเหตุเข็มหรือของมีคมทิ่มตำขณะปฏิบัติงานร้อยละ 64.5 โดยได้รับอุบัติเหตุสูงสุดในกิจกรรมเก็บเครื่องมือร้อยละ 26.3 ทันตบุคลากรส่วนใหญ่มีโอกาสสัมผัสผู้ป่วยโรคเอดส์ ร้อยละ 78.3 รองลงมาคือ โรคไวรัสตับอักเสบบี ร้อยละ 68.4 และโรคเริมร้อยละ 57.9 ในด้านวัคซีนป้องกันโรค ทันตบุคลากรร้อยละ 19.7 เคยได้รับวัคซีนป้องกันโรคไวรัสตับอักเสบบี รองลงมาคือ วัคซีนป้องกันบาดทะยัก ร้อยละ 15.1 ทันตบุคลากรส่วนมากใช้เครื่องป้องกันร่างกายโดยเฉพาะถุงมือ ร้อยละ 86.9 และผ้าปิดปากจมูก ร้อยละ 80.9 สำหรับเครื่องป้องกันร่างกายที่ทันตบุคลากรใช้น้อยที่สุด ได้แก่ หน้ากากป้องกัน คิดเป็นร้อยละ 32.9 การสวมปลอกเข็มกลับคืนโดยใช้มือจับปลอกเข็มมีการปฏิบัติทุกครั้งร้อยละ 30.9 ซึ่งอาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ และเมื่อมีอุบัติเหตุถูกของมีคมทิ่มตำ มีการรายงานให้แก่หัวหน้าคลินิกทันตกรรมโดยปฏิบัติทุกครั้งร้อยละ 24.3 สรุปการศึกษาพบว่า ทันตบุคลากรมีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานเนื่องจากมีโอกาสสัมผัสกับผู้ป่วยที่เป็นโรคติดเชื้อสูง และมีกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน อีกทั้งทันตบุคลากรยังมีการใช้เครื่องป้องกันร่างกายบางประเภทไม่เหมาะสมกับงาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทันตบุคลากรจะต้องให้ความสำคัญ และปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในเรื่องการป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ: การดูแลสุขภาพบุคลากร การป้องกันการติดเชื้อ

the respondents were mostly performed was blood testing (84.2%), while general physical examination was conducted in only 75% of the respondents. About sixty four percents of the respondents reported injuries from needle stick or sharp instruments and most of the accidents (26.3%) occurred during the instrument cleaning procedures. Exposure to the AIDS patients were highest informed (78.3%), followed by hepatitis B (68.4%) and herpes (57.9%). About 20% of the respondents received hepatitis B vaccination and 15.1% had Tetanus toxoid. Regarding to protective barriers, the respondents mostly used gloves (86.9%) and masks (80.9%), but face shield (32.9%) were lesser used. 30.9% of the respondents usually recapped needle by their hands and that may cause needle stick injury. And when the injuries were happened, only 34.3% of the respondents reported the accidents to their head supervisors. This study concluded that the dental staffs had a high possibility of being infected during their works. The reasons included the chance to contact the high risk patients, activities during works that may cause accidents and inappropriate use of protective barriers. It is recommended that scrupulous practice following guidelines of infection control should be concerned.

Keywords: personal health care, infection prevention.

บทนำ

ทันตบุคลากรที่ให้บริการทางทันตกรรมแก่ผู้ป่วยในโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อจากผู้ป่วยหรือสิ่งแวดล้อมในสถานที่ปฏิบัติงาน เนื่องจากโรงพยาบาล

บาลทันตกรรมเป็นสถานที่ให้บริการทางทันตกรรมแก่ผู้ป่วยทั้งที่ติดเชื้อและไม่ติดเชื้อ และจากลักษณะงานทันตกรรมที่ต้องมีการสัมผัสเลือด น้ำลาย และสารคัดหลั่งในช่องปาก ตลอดจนมีสิ่งฟุ้งกระเด็นที่เกิดได้ง่ายจากการทำงาน เช่น โดยการใช้เครื่องรอฟันความเร็วสูง

(High-speed cutting instrument) และการใช้เครื่องขูดหินน้ำลายอัลตราโซนิก (Ultrasonic scaler) ทำให้งานทันตกรรมมีความเสี่ยงสูง ที่จะมีโอกาสแพร่ติดต่อเชื้อโรคต่างๆ ทั้งต่อทันตบุคลากรและผู้ป่วยได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม⁽¹⁾ มีรายงานว่ปริมาณละอองฝอยที่ออกจากปากและจมูกของผู้ป่วยที่ติดเชื้ทางเดินหายใจ เช่น วัณโรค มีประมาณ 3,000 nuclei โดยการพูด แต่ถ้าเป็นน้ำมูก น้ำลาย ประมาณ 40,000 droplets⁽³⁾ โดยเชื้นี้สามารถลอยอยู่ในอากาศได้นานและแพร่กระจายไปได้ไกล การบำบัดรักษาทางทันตกรรมมีโอกาสที่จะเกิดการแพร่เชื้ได้ในระหว่างผู้ป่วย ทันตแพทย์และผู้ร่วมงาน ถ้ามิได้มีมาตรการป้องกันที่ดีพอ

นอกจากนี้ บางลักษณะการทำงานของทันตบุคลากรที่ให้การดูแลผู้ป่วย มีกิจกรรมที่ต้องทำงานกับของแหลมคมหรือของมีคม ทั้งในด้านการรักษาผู้ป่วยเช่นการฉีดยาชา การผ่าตัด เป็นต้น และการดูแลจัดการเครื่องมือทันตกรรม ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเล็ก แหลมคม ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้ โดยเฉพาะอุบัติเหตุถูกของมีคมบาดหรือทิ่มตำ การได้รับอุบัติเหตุจากเข็มทิ่มตำ และของมีคมบาดมีผลกระทบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม จากการศึกษาถึงความเสี่ยงของการติดเชื้เอชไอวีในบุคลากรทางการแพทย์ที่ได้รับอันตรายจากเข็มหรือของมีคม (Percutaneous exposure) ที่ผ่านการใช้งานแล้วในผู้ป่วยที่ติดเชื้เอชไอวี พบว่าบุคลากรมีความเสี่ยงที่จะติดเชื้เอชไอวีได้ร้อยละ 0.2-0.5 เฉลี่ยร้อยละ 0.3 ไวรัสตับอักเสบบี ร้อยละ 6-62 ไวรัสตับอักเสบบี ร้อยละ 0-7 และความเสี่ยงของการที่เลือดหรือสารคัดหลั่งสัมผัสกับเยื่อเมือก (Mucous membrane exposure) มีได้ร้อยละ 0.09^(2,3,5,6)

นอกจากนี้จากการที่สถานการณ์โรคเอดส์ที่สูงขึ้น มีผลทำให้การแพร่ระบาดของวัณโรคเพิ่มขึ้น ยังส่งผลกระทบต่อการติดเชื้ทางเดินหายใจ นอกเหนือจากการติดเชื้ทางเลือดตามที่กล่าวข้างต้น มีการศึกษาการติดเชื้วัณโรคในสหรัฐอเมริกาพบว่าบุคลากรการแพทย์และสาธารณสุขติดเชื้วัณโรคจากการปฏิบัติงานจำนวนมากกว่า 700 คน⁽⁴⁾ ด้วยลักษณะการรักษาทางทันตกรรมที่บุคลากรและผู้ป่วยจะอยู่ใกล้ชิดเป็นช่วงเวลานาน อาจสูดหายใจเอาอากาศจากผู้ป่วยที่มีเชื้วัณโรค และอาจมี

การฟุ้งกระจายของน้ำลายในช่องปากขณะทำฟัน เชื้อวัณโรคอาจปนเปื้อนไปสู่อุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมรอบๆ บริเวณที่ทำฟัน รวมทั้งบุคลากรด้วย ตามที่กล่าวมาจะเห็นว่าทันตบุคลากรมีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้

การดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้จากการปฏิบัติงานนั้น เป็นหน้าที่ผู้บริหารของโรงพยาบาลที่จำเป็นจะต้องจัดให้มีกิจกรรมในการดูแลสุขภาพบุคลากรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ครอบคลุมปัญหาสุขภาพอนามัยจากการติดเชื้และการได้รับอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน และเพื่อให้การดูแลสุขภาพบุคลากรมีประสิทธิภาพสูงสุด โรงพยาบาลควรกำหนดนโยบายและวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพบุคลากรไว้เป็นแนวทางสำหรับบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ของโรงพยาบาลได้ยึดถือปฏิบัติและได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน โดยมีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร ครอบคลุมปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของบุคลากรรวมทั้งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เป็นไปตามสถานการณ์ของโรค

โรงพยาบาลทันตกรรม สังกัดคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีภารกิจหลักคือให้บริการทางทันตกรรมแก่ผู้ป่วย ซึ่งบุคลากรของโรงพยาบาลทันตกรรมเป็นผู้ที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรของโรงพยาบาลมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้และการเกิดอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงานได้ตลอดเวลา ที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพบุคลากรในโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์นี้ รวมทั้งยังไม่ได้มีการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพบุคลากร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดูแลสุขภาพบุคลากรเพื่อป้องกันการติดเชื้จากการปฏิบัติงาน โรงพยาบาลทันตกรรม รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของบุคลากรเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงนโยบายด้านการดูแลสุขภาพบุคลากร เพื่อให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงพยาบาลทันตกรรม

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการดูแล

สุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อขณะปฏิบัติงานของทันตบุคลากร โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์-สิงหาคม 2551

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ทันตแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในแผนกที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางทันตกรรมผู้ป่วย ในโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ ทันตแพทย์ พยาบาลและผู้ช่วยทันตแพทย์ ที่มีลักษณะงานเกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ ทั้งหมด 11 แผนก จำนวน 164 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อ และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ทำการควบคุมคุณภาพเครื่องมือ หาความเที่ยงตรง ด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบได้แก่ ทันตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางการควบคุมการติดเชื้อทางทันตกรรมจำนวน 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลประจำสาขาวิชาการพยาบาล ด้านการควบคุมการติดเชื้อ 1 ท่าน และพยาบาลด้านการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลสุขภาพบุคลากรจำนวน 1 ท่าน หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่หาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และโรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ศึกษาจำนวน 33 ราย จากนั้นนำเครื่องมือในส่วนที่ 2 มาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Coefficient alpha or Cronbach coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปใช้จริง และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์หาความถี่และร้อยละ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างทุกรายโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และระยะเวลาของการวิจัย พร้อมแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ถือเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างไม่มีการเปิดเผยชื่อหรือนามสกุลที่แท้จริง

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อ และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดูแลสุขภาพของบุคลากร เป็นคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคและข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวโดยการจัดหมวดหมู่แยกประเภท

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแสดงไว้ในตารางที่ 1-4 ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบ จำแนกตามตำแหน่งงาน

Table 1 Number and percentage of respondents by occupation.

ตำแหน่งงาน	จำนวน	ร้อยละ
ทันตแพทย์	78	51.3
ผู้ช่วยทันตแพทย์	54	35.5
พยาบาล	4	2.6
เจ้าหน้าที่ผู้ช่วยแพทย์และพยาบาล	9	5.9
อื่นๆ	7	4.6
รวม	152	100.0

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานเป็นทันตแพทย์ คิดเป็นร้อยละ 51.3 รองลงมาคือตำแหน่งงานเป็นผู้ช่วยทันตแพทย์ ร้อยละ 35.5 มีตำแหน่งงานเป็นพยาบาล ร้อยละ 2.6 มีตำแหน่งงานเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยแพทย์และพยาบาลร้อยละ 5.9 ส่วนตำแหน่งอื่นๆ มีร้อยละ 4.6

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบ จำแนกตามโอกาสการสัมผัสโรค

Table 2 Number and percentage of respondents by risk of contracting diseases.

โรค	โอกาสการสัมผัสโรค		ไม่สัมผัสโรค	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ป่วยเอดส์/ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี	119	78.3	33	21.7
ผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี	104	68.4	48	31.6
วัณโรค	42	27.6	110	72.4
หัด	13	8.6	139	91.4
หัดเยอรมัน	6	3.9	146	96.1
คางทูม	21	13.8	131	86.2
อีสุกอีใส	35	23.0	117	77.0
เริม	88	57.9	64	42.1
ไขหวัดใหญ่	65	42.8	87	57.2

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีโอกาสสัมผัสกับผู้ป่วยเอดส์/ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.3 รองลงมาคือมีโอกาสสัมผัสกับผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี มีจำนวนร้อยละ 68.4 และมีโอกาสสัมผัสโรคหัดเยอรมัน น้อยที่สุด คือมีเพียงร้อยละ 3.9

จากตารางพบว่า 3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะไม่พบการป่วยจากโรคติดเชื้อที่คาดว่าเกิดจากการปฏิบัติงาน มีผู้สอบถามเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่พบการป่วยจากโรคติดเชื้อที่คาดว่าเกิดจากการปฏิบัติงาน เช่น โรคไขหวัดใหญ่มีเพียง ร้อยละ 11.8 โรคติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบีและเริม ร้อยละ 3.9 โรคเอดส์/ติดเชื้อเอชไอวี ร้อยละ 1.3 และโรคคางทูมและอีสุกอีใส ร้อยละ 0.7

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยได้รับอุบัติเหตุจากเข็มหรือของมีคมคิดเป็นร้อยละ 64.5 โดยความถี่ที่ได้รับอุบัติเหตุจากเข็มหรือของมีคมมากที่สุดคือ จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.7 รองลงมาคือได้รับอุบัติเหตุจากเข็มหรือของมีคม จำนวน 1 ครั้ง ร้อยละ 15.8

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบ จำแนกตามการป่วยจากโรคติดเชื้อที่คาดว่าเกิดจากการปฏิบัติงาน

Table 3 Number and percentage of reporting contracting diseases work.

โรค	การป่วยจากโรคติดเชื้อที่คาดว่าเกิดจากการปฏิบัติงาน			
	เคย		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ป่วยเอดส์/ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี	-	-	152	100.0
ผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี	6	3.9	146	96.1
วัณโรค	-	-	152	100.0
คางทูม	1	0.7	151	99.3
อีสุกอีใส	1	0.7	151	99.3
เริม	6	3.9	146	96.1
หัด	-	-	152	100.0
หัดเยอรมัน	-	-	152	100.0
ไขหวัดใหญ่	18	11.8	134	88.2

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเคยได้รับอุบัติเหตุจาก เข็มหรือของมีคมขณะปฏิบัติงาน

Table 4 Number and percentage of respondents reporting injury from pins and sharp objects at work.

เคยได้รับอุบัติเหตุจากเข็มหรือของมีคมขณะปฏิบัติงาน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	54	35.5
เคย	98	64.5
1 ครั้ง	24	15.8
2 ครั้ง	36	23.7
3 ครั้ง	19	12.5
4 ครั้ง	2	1.3
5 ครั้ง	10	6.6
6 ครั้ง	1	0.7
7 ครั้ง	1	0.7
8 ครั้ง	1	0.7
9 ครั้ง	2	1.3
10 ครั้ง	2	1.3
รวม	152	100.0

บทวิจารณ์

การศึกษาในเรื่องการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงาน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาในกลุ่มของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่⁽⁷⁾ มีประเด็นสำคัญในเรื่องการได้รับอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน พบว่านักศึกษาพยาบาลได้รับอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงานร้อยละ 27.74 อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นได้แก่ เข็มทิ่มตำ อุปกรณ์มีคมบาด เลือดหรือสารคัดหลั่งกระเด็นถูกร่างกาย เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในทันตบุคลากร คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าทันตบุคลากรที่ศึกษาได้รับอุบัติเหตุจากเข็มหรือของมีคมคิดเป็นร้อยละ 64.5 และถูกเลือดหรือสารคัดหลั่งของผู้ป่วยร้อยละ 78.3 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ทันตบุคลากรมีอุบัติเหตุจากของมีคมทิ่มตำและการสัมผัสเลือดหรือสารคัดหลั่งของผู้ป่วยสูง ซึ่งทำให้ทันตบุคลากรมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานสูงด้วย

ในต่างประเทศมีการศึกษาการเกิดอุบัติเหตุจากเข็มทิ่มตำและของมีคมบาดในทันตบุคลากร โดยมีผู้ทำการศึกษาที่โรงพยาบาลทหารริยาร์ด (Riyadh) ประเทศซาอุดีอาระเบีย⁽⁸⁾ โดยศึกษาในกลุ่มทันตแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญทางทันตกรรม ทันตภิบาล นักศึกษาทันตแพทย์ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 112 คน มี 65 คน (ร้อยละ 58) เคยถูกเข็มทิ่มตำและของมีคมบาด และมากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 53.8) โดยไม่มีการรายงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางทันตกรรม เป็นกลุ่มที่ถูกเข็มทิ่มตำและของมีคมบาดสูงสุด (ร้อยละ 70) ในขั้นตอนการเก็บและการล้างเครื่องมือ จากข้อมูลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับการศึกษาในทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในคลินิก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าอุบัติการณ์ของการถูกของมีคมทิ่มตำค่อนข้างสูง และกิจกรรมที่ถูกเข็มตำมากที่สุด ในขั้นตอนการเก็บเครื่องมือเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 26.3) เพราะฉะนั้นการกำหนดมาตรการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจากของมีคมทิ่มตำ ควรมีข้อปฏิบัติที่ปลอดภัยในกิจกรรมที่มีความเสี่ยง และหาแนวปฏิบัติที่ป้องกันการได้รับบาดเจ็บจากของมีคมทิ่มตำอย่างชัดเจน ดังมีการศึกษาในเรื่องการป้องกันการได้รับ

บาดเจ็บผ่านทางผิวหนังของทันตบุคลากรโดย Cleveland และคณะ⁽⁹⁾ ได้กล่าวถึง วิธีการปฏิบัติงานทางทันตกรรมทั้งหมด ควรรวมแผนการป้องกันการได้รับบาดเจ็บจากของมีคมในทุกขั้นตอนอย่างครอบคลุมชัดเจน มีการตรวจสอบ และมีการใช้เครื่องมือที่ยอมรับว่าช่วยด้านความปลอดภัยจากการได้รับบาดเจ็บ การรายงานเมื่อเกิดการบาดเจ็บในทันที การให้ยาและติดตามเมื่อได้รับบาดเจ็บจากของมีคม การให้ความรู้และการอบรมแก่ทันตบุคลากรในการปฏิบัติอย่างปลอดภัย และการใช้เครื่องมือทันตกรรมอย่างเหมาะสมปลอดภัย มาตรการเหล่านี้สามารถช่วยสนับสนุนการป้องกันการได้รับบาดเจ็บจากของมีคมได้

การศึกษากการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานของทันตบุคลากรในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาในเฉพาะกลุ่มอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาร่วมกับบุคลากรสาขาการแพทย์และการพยาบาลอื่นๆ ในโรงพยาบาล และไม่ได้ศึกษาครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานทั้งหมดในเรื่อง การไปรับการตรวจสุขภาพ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน การปฏิบัติที่ปลอดภัยจากการติดเชื้อขณะปฏิบัติงาน การรายงานความเจ็บป่วยจากการปฏิบัติงาน การปฏิบัติเมื่อเกิดการเจ็บป่วยหรือติดเชื้อ ทำให้ขาดข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงาน การศึกษานี้จะทำให้ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของทันตบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพบุคลากรให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่า ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติในคลินิกทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานสูง เนื่องจากการให้บริการทางทันตกรรมแก่ผู้ป่วย มีโอกาสสัมผัสกับผู้ป่วยที่เป็นโรคติดเชื้อสูง และมีกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน อีกทั้งทันตบุคลากรยังมีการใช้เครื่องป้องกันร่างกาย

บางประเภทไม่เหมาะสมกับงาน และในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ มีการฟุ้งกระจายสูง ทันตบุคลากรไม่ได้สวมเครื่องป้องกันร่างกายที่เหมาะสม สูดนี้ทำให้ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่น่าเป็นประโยชน์แก่ผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่ายดังนี้

ด้านการบริหาร

1. ฝ่ายบริหารควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อสำหรับทันตบุคลากร
2. ฝ่ายบริหารควรมีการจัดอบรมให้แก่ทันตบุคลากรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อและความปลอดภัยในการทำงานอย่างน้อยปีละครั้ง
3. ฝ่ายบริหารควรมีการตรวจสุขภาพและสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคแก่ทันตบุคลากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อขณะปฏิบัติงาน โดยกำหนดระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน
4. จัดหน่วยงานให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อแก่ทันตบุคลากรรวมทั้งเน้นการรายงานเมื่อเกิดการเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน

ด้านฝ่ายการปฏิบัติงานทันตกรรม

ฝ่ายการปฏิบัติงานทันตกรรมควรเน้นให้ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทันตกรรม เห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อขณะปฏิบัติงาน มีความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการเข้าฝึกอบรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ทันตบุคลากรที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทุกท่าน และคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

1. ทองนารถ คำใจ. การป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในการบริการทางทันตกรรม. เอกสารเผยแพร่ภายในหน่วยงาน 2539; คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
2. Decker MD. OSHA enforcement policy for occupational exposure to tuberculosis. *Infect Control Hosp Epidemiol* 1993; 14: 689-694.
3. Gerberding JL. Management of occupational exposures to blood-borne virus. *New Engl J Med* 1995; 332: 444-451.
4. Baldo V, Foreani A, Vecchio LD, et al. Occupational risk of blood-borne viruses in health care worker. A 5 year surveillance program. *Infect Control Hosp Epidemiol* 2002; 23: 325-327.
5. National Institute for Occupational Safety and Health (NIOSH). NIOSH alert: Preventing needlestick injuries in health care settings. DHHS (NIOSH Publication No. 200-108. Retrieved November 5, 2003 from <http://www.cdc.gov/spanish/niosh/docs/00-108sp.html>.
6. Twitchell KT. Bloodborne pathogens - Part I. *Am Assoc Occup Health Nurse J* 2003; 51: 38-46.
7. จิตตากรณ์ จิตรีเชื้อ อะเคื้อ อุนหละกะ และ ชวพรรณ จันทระสิทธิ์. การดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันการติดเชื้อขณะปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล. เอกสารเผยแพร่ภายในหน่วยงาน 2544; คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. Tahir P. Self-reported needle stick injuries in dental health care worker at the Armed Forces Hospital Riyadh, Saudi Arabia. *Mil Med* 2000; 165: 208-210.
9. Cleveland JL, Barker LK, et al. Preventing percutaneous injuries among dental health care personnel. *J Am Dent Assoc* 2007; 138: 169-178.